

มติชนรายวัน
พ.ศ. 23 มิ.ย. 54

วินัยไม่ใช่สิ่งน่ารังเกียจ

วรากรณ์ สามโกเศศ
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

การแก้ไขปัญหาค่าการศึกษาของชาติ มิใช่อยู่ที่นโยบายมหภาคแต่เพียงอย่างเดียว หากอยู่ที่ “เรื่องเล็ก ๆ” ในห้องเรียนด้วย เนื่องจากสิ่งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในคุณภาพของนักเรียนโดยตรงได้มากที่สุดอยู่ที่สิ่งที่กระทำในห้องเรียนโดยครู

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ วิจารณ์ พานิช ได้นำเสนอข้อเขียนที่มีประโยชน์ต่อครู อยู่เสมอใน blog ที่มีชื่อว่า gotoknow.com เมื่อ 2 เดือนก่อนคุณหมอบอกผู้สนใจเรื่องการศึกษา อย่างยิ่งได้เสนอ “วินัยไม่ใช่สิ่งน่ารังเกียจ” ไว้อย่างน่าสนใจโดยจับความจาก Teaching Outside the Box : How to Grab Your Students by Their Brains เขียนโดย LouAnne Johnson บทที่ 5 Discipline is Not a Dirty Word ผู้เขียนขอนำมาสื่อสารต่อดังนี้

“.....วินัยมี 2 ด้าน คือ วินัยเชิงบวก กับวินัยเชิงลบ ที่น่าเสียดายคือโรงเรียน มักจะติดการใช้วินัยเชิงลบคือใช้บังคับและลงโทษ แทนที่จะใช้วินัยเชิงบวกเพื่อให้อิสระและความรู้สึกปลอดภัยแก่เด็ก รวมทั้งเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ทักษะชีวิต

วินัยเชิงลบจะสร้างความรู้สึกต่อต้านในใจเด็กและจะยิ่งยู่ให้เด็กทำผิดหรือ ทำทายเป็นวงจรชั่วร้ายในชีวิตเด็ก ทำให้เด็กเบื่อเรียนและเสียคน

ส่วนวินัยเชิงบวกจะช่วยลดความกลัวหรือวิตกกังวล ซึ่งเป็นธรรมชาติของเด็ก เช่น กลัวสอบตก กลัวครูไม่รัก กลัวไม่เป็นที่ชื่นชอบของเพื่อน ๆ กลัวเขย กลัวถูกเพื่อนล้อ กลัวถูกรังแก ฯลฯ วินัยเชิงบวกเป็นเครื่องมือของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ช่วยให้เด็กเรียนรู้ฝึกฝนตนเองได้เต็มที่ เพราะบรรยากาศของความหวาดกลัวเป็นเครื่องบั่นทอนประสิทธิภาพของการเรียนรู้ ในขณะที่ความรู้สึกปลอดภัยช่วยให้จิตใจปลอดโปร่งเรียนรู้ได้ง่าย

ครูที่ยึดถือวินัยเชิงบวกจะไม่มองการทำผิดวินัยเป็นเรื่องชั่วร้าย แต่มองเป็นโอกาสเรียนรู้ของศิษย์ เป็นโอกาสที่จะคุยกัน ทำความเข้าใจกัน เป็นโอกาสที่นักเรียนจะเข้าใจผลจากการทำผิดวินัย และเป็นโอกาสที่จะฝึกบังคับตัวเองให้ไม่แสดงพฤติกรรมที่เป็นผลร้ายต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ซึ่งเป็นทักษะชีวิต (life skill) อย่างหนึ่ง

ครูเพื่อศิษย์ต้องรักเด็กทุกคน แม้แต่คนที่ทำผิดวินัยบ่อย โดยแยกตัวเด็ก ออกจากพฤติกรรมการทำผิดวินัย ครูต้องแสดงท่าทีเห็นใจและหาทางช่วยเหลือเด็กให้ไม่ทำ

ผิดอีก โดยที่ส่วนของการทำผิดเด็กก็ต้องยอมรับผลกรรมนั้นตามกติกาที่ตกลงกันไว้ เพราะการทำผิดเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ และเป็นตัวบั่นทอนอนาคตของเด็กเอง

วินัยเชิงบวกจะไม่บั่นทอนบรรยากาศของความสนุกสนานรักใคร่สามัคคีในหมู่ นักเรียน และจะเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้เพื่อเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีวินัยในตนเอง (personal mastery) ซึ่งจะทำให้มีบุคลิกเป็นที่น่านับถือ และไม่เป็นอุปสรรคต่อความเป็นกันเองระหว่างครูกับศิษย์ และไม่เป็นอุปสรรคต่อการที่ครูจะเป็นตัวตลกให้เด็กได้หัวเราะสนุกสนานบ้างเป็นครั้งคราว

วินัยเชิงลบเน้นการลงโทษ การทำให้กลัว การดูดำดูง่ากล่าวเย้ยย่นตี ประจานความผิดเพื่อให้อาย “จะได้หลาบจำ”

วินัยเชิงบวกเน้นให้นักเรียนได้คิด ทำความเข้าใจ และรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง เรียนรู้ความรับผิดชอบชั่วดีในการกระทำของตน และสร้างโอกาสที่จะฝึกฝนตนเองเป็นคนดี มีวินัย เป็นที่นับถือยกย่องของเพื่อน ๆ และคนทั่วไป

การแสดงความรัก ความเห็นใจ รับฟัง แสดงความพร้อมที่จะช่วยเหลือ จะช่วยให้จิตใจที่แข็งกระด้างของนักเรียนบางคนที่มีประสบการณ์ชีวิตในครอบครัวเลวร้าย ถูกกระทำ มีบาดแผลทางใจ ได้รับการเยียวยา ชูชีวิตขึ้นมาใหม่ให้เป็นคนเข้มแข็ง ไม่ตกเป็นเหยื่อของอารมณ์เคืองแค้นสังคมต่อต้านสังคม

ทั้งหมดนี้มองอีกมุมหนึ่งเป็นการจัดการชั้นเรียน จัดวางบรรยากาศในชั้นเรียน จัดความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ ที่ใช้จิตวิทยาเชิงบวก (positive psychology) นั่นเอง

ครูเลาแอนน์เล่าเรื่องประสบการณ์ไปชมคาบอวยแสดงวิธีปราบม้าพยศ ว่าเหมือนกับการปราบเด็กพยศ คือจริง ๆ แล้วม้าไม่ยอมเพราะกลัวเพราะรู้สึกไม่ปลอดภัย คาบอวยต้องค่อย ๆ สร้างความไว้วางใจหรือความรู้สึกปลอดภัยให้แก่ม้า ยอมให้เวลาเรียนรู้ แก่ม้า ในที่สุดก็จะสามารถใส่鞍และขี่ได้ คือคาบอวยนักฝึกม้ามุ่งฝึกใจม้ามากกว่า ฝึกกาย เมื่อได้ใจกายก็มาเอง โดยที่คาบอวยนักฝึกม้าต้องแสดงท่าที่ยืนยันมั่นคงว่าตนเองคือผู้ฝึก ผู้เป็นหัวหน้า

อย่าใช้กฎที่แข็งที่ตายตัว กฎที่แข็งที่ตายตัวเรียกว่า rule แต่ถ้ากำหนดไว้กว้าง ๆ ให้ยืดหยุ่นได้เรียกว่า procedure มีประโยชน์ตรงที่เปิดโอกาสให้ครูใช้วิจารณญาณได้

หลักการกำหนดกฎคือ (1) ให้มีน้อยข้อที่สุด (2) ใช้ข้อความเชิงบวก และ (3) ระบุผลที่จะเกิดตามมา (consequence)

คำแนะนำหรือหลักการเกี่ยวกับวินัย ได้แก่ (1) ทำตัวเป็นตัวอย่าง ฟังตระหนักรว่าข้อกำหนดวินัยเป็นถ้อยคำหรือเอกสารอาจไม่ช่วยให้เด็กเข้าใจเพราะเป็นนามธรรม พฤติกรรมตัวอย่างจะให้ผลกว่าอย่างมากเพราะเป็นรูปธรรมจับต้องได้ (2) แยกแยะตัวเด็กออกจากพฤติกรรม จงรังเกียจการทำผิด แต่รักเด็ก (3) ให้เด็กเป็นฝ่ายรับผิดชอบ ไม่ใช่ครูเข้าไปรับผิดชอบแทน (4) ให้เด็กมีทางออกอย่างไม่เสียหน้า (5) หาทางออก ไม่ใช่เอาแต่จะลงโทษ (6) ระบุความคาดหวังต่อพฤติกรรมในอนาคตอย่างชัดเจน (7) ชมเชยเมื่อนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้น โดยชมเชยเป็นส่วนตัว เช่น เขียนการ์ดส่งให้ เขียนโน้ตบนกระดานคำตอบ หรือพูดกับเด็กโดยตรง หรือโทรศัพท์ไปบอก (8) อย่าจดจำหรืออาฆาตเด็ก จบแล้วจบเลย (9) หาสาเหตุของพฤติกรรมซ้ำซาก มักมีสาเหตุซ่อนอยู่เสมอ (10) เน้นให้รางวัลพฤติกรรมดี (11) ส่งนักเรียนให้ครูใหญ่เป็นทางออกสุดท้าย

10 ขั้นตอนในการดำเนินการทางวินัย ดำเนินการตามลำดับดังนี้ (1) ไม่เอาใจใส่การทำผิดวินัยเล็กน้อย ที่มักเป็นการลองเชิงครู อย่าติดกับเข้าไปเป็นคู่กรณี (2) ส่งสัญญาณที่ไม่ใช่คำพูด คือ ส่งสัญญาณด้วยสีหน้าท่าทาง และเดินไปทั่วห้องเพื่อลดระยะห่างจากตัวนักเรียน แสดงพื้นที่ควบคุมของครู (3) ส่งบัตรเตือนให้นักเรียนที่ทำผิดหรือก่อกวน โดยครูเอาไปวางที่โต๊ะของนักเรียน สำหรับนักเรียนที่เป็น visual หรือ kinesthetic learner บัตรเตือนจะให้ผลดีกว่าคำพูดเตือน บัตรเตือนอาจเขียนว่า “จงเคารพชั้นเรียน” “หยุดคิด! เธอควรสุภาพเรียบร้อยกว่านี้” “ครูขอคุยด้วยเมื่อจบคาบเรียน” โดยทั่วไปเมื่อครูวางบัตรเตือนบนโต๊ะ เด็กจะหยุดพฤติกรรมไม่ดีนั้น ๆ

(4) คุยกับนักเรียนทันที โดยบอกนักเรียนให้ออกไปคุยกับครูนอกประตูห้องเพื่อขอทราบเหตุผลของการแสดงพฤติกรรมรบกวนการเรียน ถ้านักเรียนมีเหตุที่น่ารับฟังถามนักเรียนว่าควรแก้ไขอย่างไร ถ้าเด็กตอบไม่ได้ให้ถามว่าครูได้แสดงพฤติกรรมไม่ดีต่อเขาหรือเปล่า ถ้ามีให้ขอโทษ และขอจับมือ ถ้าเด็กตอบอะไรไม่ได้ ให้บอกเด็กให้คิดให้ดี “เธอมีสิทธิ์ที่จะไม่ตั้งใจเรียนในชั้นของครู แต่เธอต้องเขียนแจ้งความจำนงเป็นลายลักษณ์อักษร สำหรับครูเก็บไว้เป็นหลักฐาน ให้ตัวเธอเอง และพ่อแม่ของเธอดู เมื่อเกรดออกมาเธออาจไม่ชอบบทเรียนที่ครูสอน แต่ครูได้ใคร่ครวญเตรียมมาอย่างดีว่าบทเรียนนี้มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะสำคัญของนักเรียน แต่เธอก็มีสิทธิ์ที่จะไปนั่งเฉย ๆ หลังชั้นโดยไม่เรียน แต่เธอไม่มีสิทธิ์แสดงพฤติกรรมก่อกวนชั้นเรียน”

(5) ให้เวลาสงบจิตสงบใจ โดยให้เด็กยืนคิดคนเดียวนอกห้องว่าจะกลับเข้าห้องเรียนและหยุดพฤติกรรมก่อกวนหรือไม่ และครูกลับมาสอนตามปกติ ถ้าเด็กหายตัวไป

เลย ก็ต้องรายงานครูใหญ่หรือฝ่ายวินัย (6) โทรศัพท์ถึงนักเรียน ในเย็นหรือค่ำวันนั้นหลัง เลิกเรียน และบอกเด็กว่าการกระทำของเด็กที่โรงเรียนในวันนั้นไม่เหมาะสม ระบายคนอื่น ขออย่าทำอีกได้ไหม ส่วนใหญ่เด็กจะรับคำ และไม่ทำอีกจริง ๆ (7) ทำหนังสือสัญญา เพื่อเป็น visual stimulation เตือนสติแก่นักเรียน อย่าลืมใช้ถ้อยคำเชิงบวก เน้นประโยชน์ แก่ตัวนักเรียนเอง (8) หากคนช่วย โดยเฉพาะฝ่ายรักษาความปลอดภัยเพื่อนำตัวนักเรียนที่ ก่อกรวนไปหาครูใหญ่ (9) ขอย้ายเด็กไปห้องอื่นถ้ามี ถ้าเป็นโรงเรียนเล็ก แต่ละชั้นมีห้อง เดียว อาจขอให้นักเรียนที่มีปัญหาไปเรียนที่ห้องของเพื่อนครูชั่วคราวในวันนั้น (10) เอาเด็ก ออกจากห้อง ให้ไปนั่งเรียนที่อื่น เช่น ห้องสมุด โดยมีงานให้ทำเพื่อเรียนรู้ด้วยตนเอง

ที่จริงในบทที่ 5 ว่าด้วยเรื่องวินัยนี้ ครูเลาแอนน์เขียนแนะนำครูที่หมดไฟด้วย เพราะบางโรงเรียนหรือนักเรียนบางกลุ่มเลวร้ายต่อสภาพจิตของครูจริง ๆ และยังมีเลวร้ายยิ่ง กว่าคือมีครูที่กลั่นแกล้งเพื่อนครูโดยยุเด็กให้ก่อกรวน อ่านแล้วคิดว่าสภาพการเป็นครูใน อเมริกาหนักหนากว่าในบ้านเรามาก

ทำให้ครูเลาแอนน์แนะนำว่า ครูต้องบันทึกเหตุการณ์ทางวินัยไว้ให้ดีสำหรับ รับมือกับมาตรการทางกฎหมายที่อาจต้องเผชิญ รวมทั้งเผชิญการถูกแทงข้างหลังจากคนในวง การศึกษาด้วยกัน.....”

ครูและพ่อแม่ที่ตระหนักว่าวินัยเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็ก ฟังพิจารณาวิธีการ ปฏิบัติในการสร้างวินัยให้เด็กข้างต้น เพราะมันอาจเป็นปัจจัยตัดสินความสำเร็จของท่านในการ เป็นพ่อแม่และครูก็เป็นได้
